

Opinia

Związku Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej ws rządowego projektu ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnej informacji prawnej oraz edukacji prawnej społeczeństwa – druk sejmowy nr 3338

Związek Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej z zadowoleniem przyjmuje rozpoczęcie prac legislacyjnych w zakresie pomocy prawnej. Nie budzi wątpliwości potrzeba ustawowego uregulowania zasad udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej finansowanej ze środków publicznych osobom fizycznym o niskim statusie materialnym oraz powszechnie dostępnej informacji prawnej.

Z pewnością lepiej by było gdyby ZGWRP miał możliwość wypowiedzenia się podczas prac nad założeniami do projektowanej ustawy. Mając wieloletnie doświadczenie w realizacji lokalnych programów pomocy prawnej dla osób o niskim statusie materialnym i potrzebujących wsparcia, realizowanych także we współpracy i przy pomocy różnych organizacji pożytku publicznego, nasz głos może tylko pomóc we właściwym uregulowaniu prawnym tego problemu.

Poniżej przedstawiamy szczegółowe uwagi odnoszące się do projektu ustawy.

1. W Art. 3 ust.1 niezbyt szczegółowo określono wykaz beneficjentów bezpłatnej pomocy prawnej. Szczególne zastrzeżenia odnoszą się do tych ujętych w punkcie 6. Dotychczas samorzady do osób, które ucierpiały w wyniku wystąpienia klęski żywiołowej, czy też katastrofy naturalnej zaliczały te, które kwalifikowały się do przyznania im pomocy materialnej wg innych przepisów, warunkujących z kolei fakt zniszczeń w gospodarstwie domowym. Bliżej nie zdefiniowana grupa beneficjentów, która ucierpiała w wyniku awarii technicznej, czy też poniosła straty, - może być źródłem nadużyć, lub konfliktów pomiędzy obywatelami a jednostkami realizującymi ustawę. Czy np. fakt zniszczenia w wyniku powodzi elementów małej architektury na działce siedliskowej, co niewątpliwie jest stratą, będzie wystarczającym kryterium udzielenia bezpłatnej pomocy prawnej?
2. Z dotychczasowej praktyki w zakresie udzielania porad prawnych wynika, że tylko ok. 25% osób zgłaszających się po pomoc prawną, to klienci pomocy społecznej korzystający ze świadczeń. Analizując zatem zakładany krąg osób uprawnionych do

skorzystania z bezpłatnych porad prawnych wskazujemy, że np. z takowych nie będzie mogło skorzystać małżeństwo rencistów, lub emerytów przed 75 rokiem życia, które osiąga łącznie dochody powyżej 912 zł na miesiąc. Podobnie jak osoba będąca ofiarą przemocy w rodzinie, ale przekraczająca kryterium dochodowe uprawniające do świadczeń z pomocy społecznej. Z bezpłatnych porad prawnych będzie mogła natomiast skorzystać rodzina z trójką dzieci nawet, jeśli ich dochód wynosi 10 tys. zł miesięcznie.

3. W Art. 6 nie podano określenia „ważnych powodów”, decydujących o odmowie udzielenia nieodpłatnej pomocy. Na jakiej podstawie i w jakim trybie ta odmowa miałyby nastąpić? W tym przypadku należy pamiętać, że będziemy mieć do czynienia z realizacją zadań administracji państwowej. Czy w stosowaniu ustawy obowiązywać będzie k.p.a. ?
4. Najwięcej kontrowersji wzbudza zakładany system dywersyfikacji jakości merytorycznej punktów pomocy prawnej prowadzonych bezpośrednio przez powiaty i tych prowadzonych przez organizacje pożytku publicznego. Mają one realizować praktycznie te same zadania, ale w oparciu o kadrę różniącą się doświadczeniem i przygotowaniem zawodowym. Naszym zdaniem poszerzenie kręgu podmiotów świadczących pomoc prawną powoduje, że regulacja traci pierwotnie postawiony cel, jakim było zapewnienie beneficjentom profesjonalnej pomocy prawnej w ramach stworzonego systemu nieodpłatnego poradnictwa. Dużą wagę przywiązujemy do treści listu, jaki Pan Dariusz Sałajewski – Prezes Krajowej Rady Radców Prawnych skierował do Ministra Sprawiedliwości. Czytamy w nim: „Budowa systemu nieodpłatnej pomocy prawnej nie może oprzeć się na założeniu, że w jego ramach będzie istniała dywersyfikacja świadczonej pomocy na osoby zajmujące się tym zawodowo i profesjonalnie oraz inne, nawet potrafiące się wykazać w tej materii jakimś doświadczeniem. Nie sposób przecież obiektywnie stopniować skomplikowanie porady prawnej zwłaszcza, że w trakcie jej udzielania mogą pojawić się dodatkowe okoliczności, które powodują, iż staje się ona złożona bardziej niż zdawał sobie z tego sprawę beneficjent pomocy prawnej”. I dalej w tym samym piśmie: „ W konsekwencji może nastąpić dyskryminacja beneficjenta nieodpłatnej pomocy prawnej ze względu na podmiot, który w ramach systemu udzielił porady, bowiem nie posiada on kwalifikacji odpowiednich dla profesjonalnego pełnomocnika”.

Nie można zrównywać poziomu pomocy prawnej udzielanej przez adwokata, radcę prawnego i doradcę podatkowego, z poziomem merytoryczności pomocy prawnej udzielonej przez prawnika o zaledwie trzyletnim doświadczeniu. Pomijamy już tu, chociaż nie lekceważymy, wskazane przez Prokuratora Generalnego: aspekty odpowiedzialności zawodowej, ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej, itp. I nie ma tu znaczenia, że beneficjent składać będzie oświadczenie o świadomości statusu osoby udzielającej mu pomocy prawnej.

Uwzględniając powyższe oraz mając na względzie nasze doświadczenia, a także ponad 20-letni dorobek organizacji pozarządowych, zajmujących się udzielaniem informacji prawnej i porad obywatelskich ZGWRP wnosi do ustawodawcy, aby przewidział w ramach systemu dla tych organizacji należne im miejsce w systemie informacji prawnej oraz edukacji prawnej. Ich rolę nie powinno być stanie w równym szeregu z realizatorami profesjonalnych punktów porad prawnych, ale stanowić uzupełniające i nieodzowne ogniwo systemu. Dla nich też, w ramach projektowanych środków finansowych, powinna być określona pula nakładów. Odwołujemy się tu przede wszystkim do naszego doświadczenia. Opowiadamy się za tym, aby organizacje pozarządowe, w ramach i przy wsparciu systemu bezpłatnego poradnictwa i edukacji prawnej, mogły dalej efektywnie prowadzić punkty porad obywatelskich. Ich funkcjonowanie i zakres oddziaływania byłby nieco mniej sformalizowany, ale aby tak jak dotychczas, istniała możliwość ich funkcjonowania w formie rozproszonej, w miejscach i wg harmonogramu dostosowanego do lokalnych potrzeb i w jak największej ilości nie tylko gmin, ale i sołectw. Byłaby to doskonała, naszym zdaniem, formuła: prawo bliżej obywatela.

5. W Art. 26 ust.1 określono skład Rady Nieodpłatnej Pomocy Prawnej, Nieodpłatnej Informacji Prawnej i Edukacji Prawnej Społeczeństwa. Proponujemy aby w składzie Rady przewidzieć miejsca nie tylko dla przedstawicieli strony samorządowej Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu, ale także osobno dla przedstawicieli korporacji samorządowych wchodzących w skład KWRiST i reprezentujących realizujących ustawę, tj. przedstawicieli gmin, miast i powiatów. Ponadto wydaje się, że nazwa Rady z przyczyn praktycznych mogłaby być krótsza.
6. W uzasadnieniu do projektu ustawy nie przedstawiono skutków finansowych jej wdrożenia po stronie samorządów, a skutki takie będą. Wystarczy chociażby w gminach, nie ujętych wprost w ustawie jako podmioty wykonawcze, uwzględnić koszty lokalowe i techniczne na potrzeby punktów porad prawnych. Lokale te mają być udostępniane na ten cel w ramach porozumienia z powiatami.

Reasumując, Związek Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej w trosce o zapewnienie obywatelom powszechnego dostępu do wysokiej jakości pomocy i poradnictwa prawnego, a także informacji i edukacji prawnej oraz mając na względzie efektywne wykorzystanie pieniędzy publicznych przeznaczonych na powyższe cele, proponuje przepracowanie kształtu projektowanej ustawy i jej poszczególnych elementów.

Przewodniczący
Związku Gmin Wiejskich
Rzeczypospolitej Polskiej

Marek Olszewski